וְהָא – והרי נוֹתָר וּפִיגּוּל לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים הוּא, שהרי שם נותר חל רק לאחר שהותר באכילה, ושם פיגול הוא רק לאחר שקרבו כל מתיריו, דהיינו אחר זריקת הדם שהוא המתיר האחרון בקרבן. ואין לומר שההתפסה היא באיסור של נותר ופיגול, שהרי זה דבר האסור שאינו בא מכח נדרו, ובהכרח שההתפסה היא באיסור קודש שבו, ואם כן קשה שהרי איסור קודש שבו נפקע לאחר זריקת דמים, ואיך תחול ההתפסה, אלא מוכרחים לומר שבעיקרו קא מתפיס, דהיינו באיסור שהיה על הבשר קודם זריקת הדם, ואם כן יש לפשוט מכאן את ספקו של רמי בר חמא. אָמַר לֵיהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן לרבא, אין לך להביא ראיה מהמשנה, שכן יש לדחות שכוונת התנא שאמר 'בנותר אסור', היא בְּנוֹתָר שֶׁל עוֹלָה, כלומר שאמר בפירוש נותר של עולה שאוכל לך, וכיון שבקרבן עולה לא נעשה שינוי בדין קודש של הבשר לאחר זריקת הדם ממה שהיה קודם זריקה, לפי שהזריקה אינה מתרת עולה באכילה, כיון שעולה היא כולה למזבח, ממילא גם במצב של עבשיו עדיין קיים האיסור מחמת הנדר, אבל במקרה שבמצב של עבשיו נפקע האיסור קודש אין ראיה שבעיקרו קא מתפיס.

רבא מקשה על דחייתו של רב הונא בריה דרב נתן: אָמַר לֵיהּ רבא לרב הונא בריה דרב נתן, אִם כֵּן, שאתה מעמיד את דברי המשנה בנותר של עולה, לֵימְנִי בְּבָשָׂר עוֹלָה – מדוע מביא התנא דוגמא להתפסה, שהוא מתפיס בבשר עולה שיש בו פסול נותר, היה לו לנקוט דוגמא של התפסה בבשר עולה סתם, ולומר שהמתפיס בבשר עולה חלה התפסתו, שכן בשר עולה תמיד הוא דבר הנדור ואפילו לאחר זריקה.

מתרץ רב הונא בריה דרב נתן:

המשנה בדרך של לֹא מִיבַּעְיָא [–אין צריך לומר] קָאָמַר [–נאמרה], וכך הוא ביאור המשנה: לֹא מִיבַּעְיָא – אין צריך לומר שהמתפיס בְּבָשָׂר עוֹלָה דְּחל הנדר וְאָסוּר, דְּהָא – שהרי בְּקָרְבָּן קָא – הוא מַתְפִּיס, וקרבן הוא דבר הנדור, אלא נוֹתָר וּפִיגּוּל דְּעוֹלָה אִיצְטְרִיכָא – נצרך התנא להשמיענו שהמתפיס בהם חל נדרו, כי לולא שהמשנה היתה מחדשת לנו זאת סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא – היה עולה על דעתך לומר שאם התפיס בנותר ופיגול, הרי זה כאילו אמר בפירוש שיהיה זה כְּאִיפּוּר נוֹתָר או שיהיה כְּאִיפּוּר פִּיגּוּל, וַהֲוָה לֵיהּ – ויהיה דינו כְּמַתְפִּיס בְּדָבָר הָאָסוּר, שהרי איסורי נותר ופיגול אינם דבר הנדור אלא דבר האסור, וְלֹא מִיתְסַר – ולא יחול הנדר, קָא מַשְׁמַע לָן שאין כוונתו לאיסור נותר אלא לאיסור קודש שיש בבשר הנותר והפיגול.

הגמרא מנסה לפשוט את ספיקו של רמי בר חמא מדברי הברייתא: מֵיתִיבִי – קושיא על רב הונא בריה דרב נתן שאמר שאין ראיה שבעיקרו קא מתפיס, שלמדנו בברייתא, אֵיזֶהוּ אִיסָּר – איסור נדר הָאָמוּר בַּתּוֹרָה. מבארת הברייתא שזהו כשנודר על ידי התפסה, כגון שֶׁאָמַר חֲרִינִי – הרי עלי שֶׁלֹּא אוֹכַל בָּשָׂר היום, וְשֶׁלֹּא אֶשְׁתֶּה יַיִן היום, ומתפיס את הנדר בְּיוֹם שְׁמַת בּוֹ אָבִיו [–של הנודר]. או שאוסר על עצמו היום בשר ויין על ידי שמתפיס את הנדר בְּיוֹם שְׁמַת בּוֹ רַבּוֹ [–של הנודר], או בְּיוֹם שֶׁנֶּהֱרַג בּוֹ גְּדוֹלָיו בֶּן אֲחִיקָם, או כְּיוֹם שֶׁרָאִיתִי יְרוּשָׁלַיִם בְּחוּרְבָּנָהּ. וְאָמַר שְׁמוּאֵל, וְהוּא – הברייתא מדברת באדם שֶׁנָּדוּר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם – שיום זה שהוא מתפיס בו אסור עליו בנדר בבשר ויין.

מבררת הגמרא, חֵיבִי דָּמֵי – באיזה אופן מדובר, לְאוּ כְּגוֹן דְּקָאֵי בְּחַד בְּשַׁבָּא דְּמֵית בֵּיהּ אֲבוּהּ – הרי לכאורה מדובר שמת אביו ביום ראשון א' לחודש ניסן, וביום זה אסר על עצמו [באופן חד פעמי] אכילת בשר ושתיית יין, ולאחר כמה שנים כשעומד ביום ראשון א' לחודש ניסן רוצה שוב לאסור על עצמו יום זה בבשר ויין, ואומר לשון זה: יהא יום זה עלי כיום ראשון א' לחודש ניסן. ועל זה נאמר בברייתא שמועילה ההתפסה וחל הנדר, וַאֲפִילּוּ עַל גַּב דְּאִיכָּא טוּבָא חַד בְּשַׁבָּא דְּהֵיתְרָא – שיש הרבה ימים שהם ראשון בשבת א' בניסן שאינו אסור בהם בבשר ויין, ואפשר לפרש שהוא מתפיס בהם, וְאַף על פי כן קָתָנֵי שחל נדרו וְאָסוּר. שְׁמַע מִינָּהּ – אם כן תפשוט מכאן שבְּעִיקָּר הוּא מַתְפִּיס, כשם שהאומר יהא יום זה כיום ראשון א' לחודש ניסן, שאפשר לפרש כוונתו לימי ראשון א' בניסן האחרונים שהיו ימים של היתר, ולא יחול הנדר כיון שהתפיס בהיתר, ואף על פי כן מפרשים כוונתו ליום ראשון א' לחודש ניסן שהיה לפני כמה שנים שבו היה אסור בבשר ויין, ועל ידי זה חל הנדר כיון שהתפיס באיסור הנדור, כמו כן המתפיס בבשר זבחי שלמים לאחר זריקה, אף שלפנינו הבשר הוא היתר, נפרש את דבריו שהוא מתפיס בעיקר, כלומר בדינו של הבשר קודם זריקה שהיה עליו איסור הנדור.

דוחה הגמרא את הראיה, ואומרת שדברי שמואל לא נמסרו כראוי: דִּשְׁמוּאֵל חָכֵי אִיתְּמַר – כך שנינו את דברי שמואל: אָמַר שְׁמוּאֵל וְהוּא שֶׁנָּדוּר וּבָא מַאוֹתוֹ הַיּוֹם וְאֵילָךְ – שמואל לא אמר שמדובר באדם שרק אותו יום שמת בו אביו היה אסור עליו בבשר ויין, אלא מדובר שכל ימי אחד בשבת שעברו עליו מיום שמת בו אביו, נאסרו עליו בנדר, ולא היו כלל ימים מותרים בתאריך שמת בו אביו, ולכן מועילה ההתפסה וחל הנדר, ואין להוכיח מכאן למקרה שאפשר לפרש כוונתו שהוא מתפיס בהיתר, כגון בשר שלמים שעכשיו הוא היתר, ויתכן שכוונתו להתפיס בדינו עכשיו. הגמרא מנסה לפשוט את ספיקו של רמי בר חמא ממקום אחר: אָמַר רַבִינָא, תָּא שְׁמַע, במשנה לקמן (יג:) למדנו שאם אדם אוסר על עצמו את מאכלי חבירו על ידי שמתפיסם בדבר האסור מן התורה, לא חלה התפסתו, כגון האומר לחבירו מה שאוכל ממך יהא עלי בְּחַלַּת אַהֲרֹן המופרשת מהעיסה וניתנת לכהנים מבני אהרן, וְכַתְּרוּמָתוֹ – או כתרומה המופרשת וניתנת לכהן, אין הנדר חל ומוּתָּר לאכול משל חבירו, לפי שהתפיס בדבר האסור מן התורה, וכדי שיחול הנדר צריך להתפיסו דוקא בדבר הנדור. ומדייקת הגמרא, שמהמשנה משמע שדוקא אם מתפיס בחלה או בתרומה מותר, הָא – אבל אם מתפיס כְּתַרוּמַת לַחְמֵי תּוֹדָה –תרומה המופרשת לכהן מהחלות הבאות עם קרבן תודה, אָסוּר לאכול משל חבירו, משום שתרומת לחמי תודה נחשבת כדבר הנדור ואפשר להתפיס בה, וחל הנדר.

אגרות קודש

ב"ה, כ"ט סיון, תשי"ד
ברוקלין.

שלום וברכה!

... ומה שכותב שקשה לו להגביר את כח המחשבה דבור ומעשה שלו כמצוה עלינו בתורתו הק' תורת חיים ותורת עולם ושואל אנה לפנות ואנה לברוח - הנה אין צריך לברוח, כי כלשון התניא קדישא פרק מא: ה' נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו, ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי, אשר זהו גופא הוא נתינת כח לעמוד במלחמת היצר ולנצחה, וגם התבוננות קלה בזה מספיקה, וכדי להגדיל את הסייעתא דשמיא בזה צריך להיות חקוקים במוחו ובזכרונו איזה פרקים משניות ואיזה פרקים

המשך בעמוד הבא

וְהָא – והרי תְּרוּמַת לַחְמֵי תּוֹדָה לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים הִיא –הרגילות להפרישם לכהן אחרי זריקת הדם, מכיון שרק אז הם מותרים באכילה, ואם מדויק מהמשנה שאפשר להתפיס בתרומת לחמי תודה, למרות שההתפסה היא על אחר זריקת הדם שאז היא כבר מותרת באכילה, על כרחך יש לומר שבעיקרו קא מתפיס, ונפשוט מכאן את ספיקו של רמי בר חמא.

דוחה הגמרא, אֵימָא – אפשר לומר, שמה שהמשנה נקטה 'תרומתו', הוא כדי למעט מתפיס בִּתְרוּמַת הַלִּשְׁכָּה – ממה שתרם הגזבר מחצאי השקלים [שהתנדבו כל ישראל בשביל לקנות בהם קרבנות ציבור] שהיו מונחים בלשכה, והכניסם לקופות המיועדות לחצאי השקלים, שֹאְסוּר – חלה התפסתו, לפי שהיא באה מכח הקדשתו של האדם, וגם עכשיו היא נקראת דבר הנדור כמו שהיתה בעיקרו דהיינו בשעה שהקדישה.

מקשה הגמרא, אם מדברי המשנה 'תרומתו' ממעטים רק מתפיס בתרומת הלשכה, אֲבָל מתפיס בִּתְרוּמַת לַחְמֵי תּוֹדָה מַאי יהיה דינו, מוּתָּר ואינו נדר, אם כן לֵיתָנֵי – יאמר התנא, שמתפיס בתרומת לַחְמֵי תּוֹדָה מותר, וְנלמד בקל וחומר שמתפיס בתרומה מותר, שהרי אם מתפיס בתרומת לחמי תודה שבעיקרו הוא אסור מחמת הנדר, אף על פי כן דנים שכוונת המתפיס למצבו עכשיו שאינו אסור מחמת נדרו, כָּל שֶׁכֵּן מתפיס בִּתְרוּמָתוֹ שמעולם לא היה בה צד נדור, ודאי שמותר. וממה שהמשנה לא כתבה שהמתפיס בתרומת לחמי תודה מותר, יש להוכיח שסברה שמתפיס בתרומת לחמי תודה אסור.

מתרצת הגמרא, הָא קָא מַשְׁמַע לָן – באמת נכתב במשנה במפורש שהמתפיס בתרומת לחמי תודה מותר נדרו, כיון שגם תְּרוּמַת לַחְמֵי תּוֹדָה בכלל המלה תְּרוּמָתוֹ הִיא.

דחיה נוספת: וְאִי בָּעֵית אֵימָא, תְּרוּמַת לַחְמֵי תּוֹדָה נַמִּי קוֹדֶם זְרִיקַת דָּמִים הוּא – שייך שיהיה שם תרומת לחמי תודה גם קודם זריקת דמים, כְּגוֹן דְּאַפְרְשִׁינְהוּ בְּלִישָׁה – שהפריש את תרומת לחמי התודה כשהם עדיין בעיסתם, והיינו קודם שחיטה וזריקה. ולכן אף אם נדייק מדברי התנא שמתפיס בתרומת לחמי תודה אסור, אין לפשוט מכך שתמיד כשמתפיס בדבר שהוא עכשיו היתר ופעם היה אסור, חל נדרו, מכיון שיש לומר שרק אם התפיס בתרומת לחמי תודה שהופרשה קודם זריקה חל נדרו. ואף שהמתפיס בתרומת לחמי תודה סתם לא חל נדרו, לא נקט התנא שמתפיס בתרומת לחמי תודה מותר, כי יש פעמים שהמתפיס בתרומת לחמי תודה אסור.

הגמרא מביאה ראיה שלפעמים מפרישים את התרומה בעודה בעיסתה:

וְכִי הָא – וכמו דְּאָמַר רַב טוֹבִי בַּר קִיסָנָא אָמַר שְׁמוּאֵל, לַחְמֵי תּוֹדָה שֶׁמעיקר דינם צריכים להיות ארבעים חלות, עשר עשר מכל מין, וְאֲפָאָן בְּאַרְבַּע חַלּוֹת גדולות – חלה אחת גדולה לכל מין, יָצָא בדיעבד ידי חובתו. ומקשה הגמרא, איך אפשר לומר שהאופה לחמי תודה בארבע חלות יצא וְהָכְתִיב שצריך אַרְבָּעִים חלות. ומתרצת, לְמַצָּוֹה מן המובחר צריך שיהיו ארבעים חלות אפויות, אבל בשביל לצאת בדיעבד די בארבע חלות אפויות, שבכל חלה יהיה שיעור של עשר חלות. מקשה הגמרא, וְהָא בָּעֵי לְמִשְׁקַל תְּרוּמָה, הרי הוא צריך להפריש מכל מין תרומה לכהן, ואיך יוכל להפריש תרומה מארבע החלות הללו. וְכִי תֵּימָא דְּשָׁקֵיל חֲדָא רֵישָׁא עַל כּוּלָּה – ואם תאמר שיפריש חלה אחת תרומה על כל החלות, וְהָתְנַן – אי אפשר לומר כן שהרי שנינו במנחות (עז:) לגבי דיני קרבן תודה, שלמדים ממה שכתוב לגבי לחמי תודה (ויקרא ז יד) 'וְהִקְרִיב מִמֶּנּוּ אֶחָד מִכָּל קָרְבָּן תְּרוּמָה לַה'', שֶׁלֹּא יִטּוֹל מִקָּרְבָּן עַל חֲבֵירוֹ – שלא יפריש ממין חלה אחת על מין חלה האחרת, שכן מה שכתוב 'אחד מכל קרבן' מתפרש אחד מכל מין ומין. וְכִי תֵּימָא דְּשָׁקֵיל פְּרוּסָה מִכָּל חַד וְחַד – ואם תאמר שהוא יתרום פרוסה אחת מכל אחת מארבע החלות האפויות, וְהָתְנַן – אי אפשר לומר כן כיון ששנינו באותה משנה, שמהמלה אֶחָד בפסוק למדים שהכוונה שֶׁלֹּא יִטּוֹל פְּרוּסָה אלא לחם שלם. ואם כן איך יקיים במקרה זה מצות הפרשת תרומת לחמי תודה. אֶלָּא על כרחך מדובר דְּאַפְרְשִׁינְהוּ בְּלִישָׁה – שהפריש תרומת לחמי תודה מכל מין כשהחלות היו עדיין בעיסתן, כלומר דְּשָׁקֵיל חֲדָא מֵחֲמֵץ – שנטל אחד מתוך עשר ממין החמץ, וַחֲדָא מִן חַלּוֹת – ואחד מתוך עשר ממין החלות שהיתה סולתן נבללת בשמן, וַחֲדָא מִן רְקִיקִים – ואחד מתוך עשר ממין החלות שלא היתה סולתן נבללת בשמן, אך היו נמשחים בשמן אחר אפייתם, וַחֲדָא מִן רְבוּכָה – ואחד מתוך עשר ממין החלות שהיתה סולתן נבללת בשמן כחלות, אלא שמידת השמן שבה היתה כפולה מהחלות והרקיקין. ואת העיסה שנותרה מכל מין אפה כחלה אחת גדולה. הרי לנו שלפעמים מפרישים את התרומה בעודה בעיסתה.

הגמרא מנסה לתלות את ספיקו של רמי בר חמא במחלוקת תנאים:

לֵימָא כְּתַנָּאֵי – הספק האם בעיקרו קא מתפיס או בהתירא קא מתפיס תלוי במחלוקת תנאים, שלמדנו בברייתא, האומר הֲרֵי עָלַי דבר זה כְּבִכּוּר, רַבִּי יַעֲקֹב אוֹסֵר – חל נדרו, וְרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר – לא חל נדרו. ומבררת הגמרא, הֵיכִי דָּמֵי – באיזה מקרה נחלקו התנאים, אִי נֵימָא – אם נאמר שנחלקו במקרה שאמר הרי עלי כבכור לִפְנֵי זְרִיקַת דָּמִים, אם כן מַאי מַעֲמָא דְּמַאן דְּשָׁרֵי – מה טעמו של רבי יהודה המתיר, הלא לכאורה בכור אינו שונה משאר הקרבנות שאפשר להתפיס בהם כיון שהם בכלל דבר הנדור, וְאִי – ואם נעמיד את מחלוקתם במקרה שאמר הרי עלי כבכור לְאַחַר זְרִיקַת דָּמִים, אם כן מַאי טַעֲמָא דְּמַאן דְּאָסַר – מה טעמו של רבי יעקב האוסר, הלא אחר זריקת דמים הוא מותר באכילה ואין על מה שתחול התפסתו, אֶלָּא לָאו – אלא על כרחך מדובר במקרה

אגרות קודש

ב"ה, י"ז סיון, תשי"ט

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה למכתבו מיום הראשון, בו כותב בהנוגע להמשך לימודו.

ומובן וגם פשוט שעליו ללמוד בישיבה, בה לומדים תורת הנגלה והחסידות גם יחד, וענין יחד מובן, כי בלימוד הנגלה צ"ל ניכר שלומד אברך חסידותי, ובלימוד החסידות צ"ל ניכר שלומד זה שחלק לו בלימוד הנגלה כדבעי. וכמובן מהמבואר באיזהו מקומות ומהם בלקו"ת בענין אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו, שבשנים דיוק בדבר צ"ל תלמוד (כפשוטו - נגלה) ובידו דוקא שלא נשאר למטה בעולם הזה (תניא ריש פרק מ"ם) וק"ל.

בברכה לבשו"ט.